

EL DRET AL TERRITORI. Notes

1. La societat capitalista tendeix a constituir-se com a xarxa metropolitana. La urbanització general és el procés d'adaptació del territori a les exigències de la turboeconomia. L'expansió sense límits de les ciutats conforma l'anomenada societat urbana. La disponibilitat de carburants barats, que facilitaven tant el desplaçament en vehicle privat com la "revolució verda" i la deslocalització subsegüent de la producció agrària, han fet possible l'esmentada societat, o, dit d'altra manera, han provocat la desaparició de l'agricultura tradicional i el seu món. Les metròpolis s'han emancipat dels horts de la perifèria aniquilant la vida pagesa i la cultura camperola. L'alimentació abans tradicional dels seus habitants i la cura del camp son ara assumpte de la indústria agroalimentària i del mercat mundial del petroli. El que es menja en excès dins d'un eixam d'adossats, camps de golf i eòliques és un producte industrial uniformitzat, adulterat i insà.

2. D'hores ençà, l'ús del sòl és determinat exclusivament per les necessitats de les aglomeracions urbanes. L'espai de les rodalies queda immediatament suburbanitzat i sotmés a contaminacions diverses: es fagocitat per la conurbació. L'entorn rural és per tant sentenciat: ha esdevingut capital immobiliari. Només és reserva de sòl urbanitzable. Cap activitat agrària pot subsistir a prop de les aglomeracions, ni tan sols com a lleure, quan la terra s'ha transformat plenament en capital.

3. Tampoc la ciutat mateixa en tant que projecte col·lectiu de convivència no pot existir en perdre els límits. El teixit social no creix amb la progressió de l'entramat urbà, cada vegada més determinat per la circulació de vehicles. La sociabilitat es desfà amb l'acumulació de totxos, la proliferació de blocs de pisos i l'amuntegament d'autovies. L'abastiment pel mercat global imposa el model d'alimentació escombrària. La vida, establada i motoritzada, es privatitza i redueix a consum. Les institucions ciutadanes son instrumentalitzades pels especuladors immobiliaris. La ciutat desbordada i desarticulada cau en mans de dirigents sense control que la governen com a una empresa propia i "ordenen" l'entorn metropolità d'acord amb plans al gust de les constructores.

4. Reivindicar un ús racional i sostenible del sol, abandonat o no, equival a proclamar la resistència a l'urbanització i a la industrialització com a substrat de qualsevol ocupació que es faci en nom de la raó i de la sostenibilitat. El futur de la societat depèn al cap i a la fi de la manera com s'utilitzi el territori; si hom el treballa col·lectivament i en reciprocitat amb la natura, les formes de convivència evolucionaran cap a l'equilibri i la llibertat. Si se l'explota, se l'embruta i se'l destrueix, el territori no serà més que el reflex d'una societat amorfa i esclavitzada. Apte per a què les masses domesticades i confinades en les presons que ara anomenen ciutats consumeixin en va els caps de setmana la imatge d'una natura i una jardineria rural la realitat de les quals ja no es troba enlloc.

5. La funció social del territori és quelcom de fonamental pels humans: el territori educa i forma per a l'acció comunitària en simbiosi amb la natura. Cal que sigui la base de la dignificació de l'existència, tan sotmesa als condicionaments típicament urbans: diners, solitud, massificació, neurosi, malbaratament, ignorància, ensinistrament, manipulació... Aleshores l'ús de l'espai ha de ser redefinit dins d'una nova carta de llibertats que porti un nou dret, el dret al territori. Dret a escollir un mode de vida no urbà si hom ho desitja (dret d'instal·lar-se al camp). Dret a gaudir, dret a conrear i plantar les llavors autoctones, a produir els seus aliments per menjar-los, dret a habitar (habitar en sentit genuí vol dir participar en la vida social, no solament ocupar un lloc). Dret al territori que comporta el deure de preservar-lo, restituir-lo i defensar-lo; deure doncs d'oposar-se a la seva degradació. Dret a plantar arrels noves o a conservar-ne les velles.

6. La defensa del territori ensopega frontalment amb el dret de propietat, les lleis d'infraestructures i els plans urbanístics quan té al davant els interessos privats de la construcció, de l'agronegoci o de l'energia. Nogensmenys, especialment en períodes de crisi econòmica, quan el cicle especulatiu es tanca, el poder no té problemes en emprar un llenguatge verd, fins i tot ultraverd, i ens parla no solament de la tan grapejada sostenibilitat, sinó de biodiversitat i agroecologia. Des de les instàncies autonòmiques i municipals, sovint amb la complicitat de les ONGs, hom organitza mercadets i grups de consum, alhora que hom ofereix "horts urbans" als aturats. Fins i tot s'ha arribat a constituir "bancs de terres" i promoure contractes d'arrendament amb el compromís de preservar el paisatge i reciclar els residus. Evidentment, allò que és presentat com una experiència d' "economia social" és un parany que no té res a veure amb l'agroecologia o la sobirania alimentària, ja que aquestes lluiten obertament contra l'agricultura industrialitzada i globalitzada i defensen l'autoorganització, que amb les pràctiques abans esmentades queda fora gràcies al control i la mediació en tot moment dels buròcrates encarregats. En realitat és una forma d'assistència pública adaptada a la crisi, amb la finalitat de mostrar la cara amable de l'immund comerç agrícola a l'hora que es dissimulen els escandalosos nivells d'atur i exclusió. La ideologia verda dels dirigents segueix en paral·lel, però com a aliada, el mateix camí que la destrucció pura i dura.

7. Ja en el terreny propi de l'agroecologia i de la sobirania alimentària, aprofitant que l'antidesenvolupament i la defensa del territori encara són febles, tal com demostra el predomini del model organitzatiu plataformista sobre el fet assembleari, que les pràctiques neorurals són sovint despolititzades o que les experiències agrícoles romanen separades de la lluita social, sorgeixen veus que demanen un pacte social entre els poders i la "ciutadania", és a dir, els partits que s'atorguen la seva representació, per augmentar la fiscalitat ambiental, subvencionar les cooperatives i establir una política agrària proteccionista per a la producció ecològica. Una mena de ruralització d'Estat, asesorada per ecologistes patentats i cooptats, que acuradament procurarien conciliar les necessitats marginals del sector amb el brutal desenvolupament capitalista. Ruralització amb gasosa en profit d'una nova petita burgesia rural responsable de l'abastiment verd de la fracció exquisida i yuppie de la classe mitjana urbana. Altres parlen d' "economia solidària" (i de comerç just, banca ètica, mercat social o consum responsable) com a model de transició, immersa dins el capitalisme, evolucionant tranquil·lament cap a una producció autogestionada. L'aparent reformisme de les propostes ciutadanes de ruralisme institucional o de socialmercantilisme "alternatiu" amaga la majoria de vegades la intervenció de partits tercers, sindicats minoritaris i pseudomoviments socials que, mitjançant plataformes, candidatures populistes i xarxes, tracten de recuperar una activitat ben bé anticapitalista, pugnant per una "democràcia participativa" per on ficar-se en les institucions. Per llur desgràcia, la restitució del territori mai no pot ser parcial, ni pot realitzar-se des de l'administració, o en general, des de la zona gris del col·laboracionisme. El territori objecte és territori mort, apte només per a fins comercials. Per tornar-li la vida cal desmercantilitzar el camp, el viure i en general, la societat, i no anar darrere d'un complement de l'economia de mercat o la política. Això implica no sols una desindustrialització, una desurbanització i una descentralització generalitzades, sinó la desaparició del Capital i de l'Estat, cosa que si bé comporta un esforç constructiu com pugui ésser les cooperatives "integrals" o les xarxes "solidàries", per damunt de tot va cap a un enfrontament decidit i no pas un pacte amb les forces econòmiques i polítiques que ens governen. No obstant, els enemics de la llibertat continuaran parlant de desenvolupament sostenible o de regeneració mediambiental i democràtica com si això fos possible dins d'un món hiperurbanitzat i industrialitzat, fins que un moviment massiu, fruit de mobilitzacions defensives al territori i a les conurbacions acabi amb la seva demagògia contemporitzadora i els forci a treure's la carota. Si l'objectiu és la reconstrucció de la societat civil i de la rica cultura camperola des de l'àmbit local a través la

formació de comunitats autònomes, hom no pot permetre's una engruna de capitalisme ni un mil·límetre d'Estat.

8. La civilització capitalista només funciona quan creix, però no ho fa uniformement: els centres urbans absorbeixen tots els recursos del territori i el transformen en perifèria. Quan se sobrepassin les seves possibilitats ecològiques, o sigui, a mida que s'exhaureixi el "capital natural", o millor dit el "capital territori", el "capital social", o millor dit el "capital urbs", començarà a esvaïr-se. El mode de vida consumista i motoritzat de les conurbacions no podrà assegurar-se. Llavors les bases del sistema trontollaran puix l'esforç exigit als dominats serà excessiu i la relació entre l'obediència als dirigents i la prosperitat es revelarà com un frau que farà als individus prendre consciència de llur opressió. Les masses, en tractar de sobreviure, desertaran dels blocs on estaven recloses. Llavors vindran els temuts bàrbars i saquejaran els temples de l'imperi dels diners; els emperadors fugiran tots nus per les finestres i mai ningú no els tornara a veure.

Argelaga: Revista llibertària contra el desenvolupament. N°1, febrer 2013
Miquel Amorós